

Úrkatatás: Magyarország élen jár a térségben
2006. június 22., csütörtök, 11:40

A Magyar Űrkatatási Iroda igazgatóját, dr. Both Elődöt választotta meg első alelnökének júniusban az ENSZ Világűrbizottsága (UN COPUOS - Committee on Peaceful Uses of Outer Space), amely a világűr békés hasznosításával foglalkozó szervezet. A poszt betöltése a hazai űrkatatás komoly elismerésének tekinthető. Napjainkra egyértelművé vált, hogy a világűrrel kapcsolatos fejlesztések húzószerepet töltenek be az egyes országok iparában. Both Előddel készítettünk interjút.

Először ül magyar tisztségviselő a Világűrbizottságban

Töltött-e már be magyar szakember hasonló tisztséget korábban?

Ez az első alkalom, hogy Magyarország képviselője tisztséget tölt be a Világűrbizottságban. Erre eddig sem a bizottságban, sem a tudományos és technikai, illetve jogi albizottságban nem volt példa. Hozzá kell tennem, hogy a tisztségviselők jelölésének és választásának két évvel ezelőtt hatályba lépett új rendszere a tisztségek gyorsabb körforgását eredményezi, miáltal az egyes régiók könnyebben juthatnak tisztséghez, mint régebben.

Mi történik az üléseken, milyen kérdéseket tárgyal általában a Világűrbizottság?

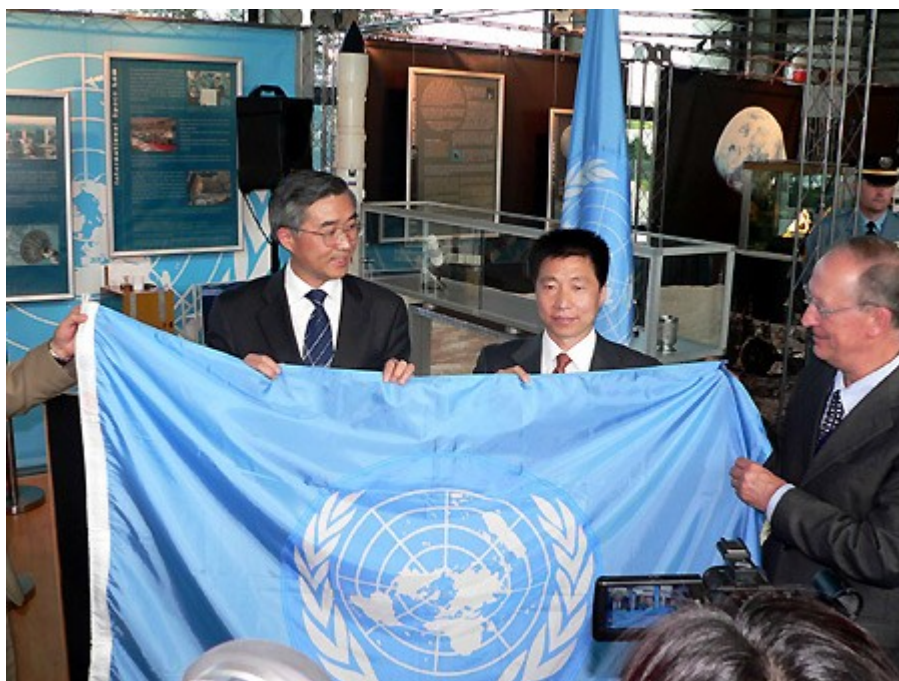
Az ülések kötött, előre meghatározott napirend alapján folynak. Az általános véleménycsere keretében a küldöttek tájékoztatást adnak országaik legfontosabb eredményeiről. Beszámolókat hallgatunk meg arról, hogy milyen másutt hasznosítható melléktermékei vannak az űrkatatásnak (ezek az úgynevezett spin-off eredmények). Külön napirend foglalkozott a "Világűr és víz" problémakörével, itt az országok átadják egymásnak tapasztalataikat, mit adhat az űrtechnika a víz, mint veszélyforrás, vagyis az árvizek, belvizek elleni küzdelemben, illetve a vízkészletek felmérésében, újak felderítésében. A "Világűr és társadalom" napirendi pont keretében elsősorban az oktatás, ismeretterjesztés kérdései kerülnek szóba. Örömmel mondhatom el, hogy a magyar küldöttség felszólalásában beszámoltunk a nemrég megjelent iskolai úratlaszról, amelyről az [origo] is hírt adott, valamint az [origo] sikeres és a MŰI által nagyra értékelt A hét műholdképe rovatának sikeréről.

Az idei ülészak fontos eredménye, hogy a bizottság javaslatot tett az ENSZ Közgyűlésének egy koordinációs program létrehozására, amely segítene összehangolni a katasztrófa-helyzetek kezelésében az űrtechnika eredményeit, lehetőségeit felhasználó szervezetek működését.

A napirend "diplomáciai jellegű" részét szakmai programok egészítik ki. Idén például beépült a programba egy szimpózium az űrtechnika erdészeti alkalmazásáról. Ennek a témának magyar előadója is volt: dr. Csató Éva, a Földmérési és Távérzékelési Intézet osztályvezetője. A szimpóziumhoz poszterkiállítás is kapcsolódott. Évről évre számos szakmai előadást hallgathatnak meg a küldöttek. Németország az ENSZ épületek központi csarnokában térhatású posztereken mutatta be a Mars Express űrszonda leglátványosabb képeit a vörös bolygó felszínéről. Végül, de nem utolsósorban az első kínai űrhajós jelenlétében, ünnepélyes keretek között helyezték el az ENSZ Központ állandó űrkatatási kiállításán azt az ENSZ zászlót, amelyet 2003-ban Jang Li-Vej magával vitt a világűrbe.

Mely területeken vannak jelenleg legjobb lehetőségei Magyarországnak az űrtevékenységben?

Talán mondani sem kell, hogy azokon a területeken, ahol komoly nemzetközi együttműködésre van kilátás. Szerencsére az utóbbi időben az EU is egyre nagyobb hangsúlyt fektet önálló űrprogramja kidolgozására. Ebben a hazai értékrenddel összhangban az űrtevékenység eredményeinek gyakorlati alkalmazására helyezi a hangsúlyt. Elmondható például, hogy a jövőre induló 7. kutatás-fejlesztési keretprogramban az űrkutatás önálló fejezetként jelenik meg, és az e fejezetben rendelkezésre álló költségvetés jelentős részét az ún. GMES-programra, vagyis a távérzékelés környezetvédelmi és biztonsági alkalmazásaira helyezi a hangsúlyt. Ugyanakkor az EU az Európai Űrügynökséggel közösen folytatja a Galileo műholdas navigációs rendszer kiépítését. Elemi érdekünk, hogy ebben a nagy programban - célszerűen felhasználóként, különböző alkalmazások kitalálásával, kifejlesztésével - magyar szakemberek, cégek is részt vegyenek. Fontos tudni, hogy a keretprogramban versenyezni kell a támogatásokért, ha a magyar cégek, kutatóintézetek egyáltalán nem pályáznak, vagy pályázataik lemaradnak a versenyben, akkor ez a támogatási forma - vagy legalábbis egy része - a számunkra elvész.

Kína bécsi ENSZ nagykövete és Jang Li-vej, az első kínai űrhajós ünnepélyes keretek között átadják Antonio Maria Costának, a bécsi ENSZ iroda főigazgatójának azt az ENSZ zászlót, amelyet Jang Li-vej 2003-ban magával vitt a világűrbe

Részt vehetünk az Európai Űrügynökség egyes programjaiban is, és ha sikerülne néhány éven belül belépni Európa űrkutatási szervezetébe, akkor lehetőségeink tovább szélesednének. Majdani tagságunk esetén a tudományos programokban kötelező lenne részt venni, emellett választhatnánk, hogy milyen további programokban kívánunk szerepet vállalni. Várhatóan a hangsúlyt a Föld megfigyelésre, a navigációra, távközlésre és a súlytalanságban végzett fizikai és élettani kísérletekre fogjuk helyezni. Emellett fontos, hogy magyar berendezést, eszközt tudjunk feljuttatni a világűrbe - ehhez azonban komoly hazai anyagi támogatásra van szükség.

Csatlakozási tárgyalások az ESA-val

Milyen hazánk jelenlegi helyzete és teljesítménye az űrtevékenységben kelet-közép-európai szomszédjainkhoz képest?

Panaszra egyelőre nem lehet okunk. Nemzetközi kapcsolatainkat tekintve elmondhatom, hogy Magyarország volt a térségből az első, amely - még 1991-ben, dr. Pungor Ernő professzor, az OMFB akkori elnöke kezdeményezésére - általános együttműködési megállapodást kötött az

Európai Űrügynökséggel, az ESA-val. Ugyancsak a térségből elsőként sikerült csatlakoznunk az ESA úgynevezett PRODEX-programjához. Mi voltunk az elsők, akik 2003-ban az ESA Európai Együttműködő Állama lettünk, az ezen státuszunkból fakadó ún. PECS-program végrehajtása azóta is sikeresen folyik. Végül, de nem utolsósorban, Magyarország volt az első ország a térségünkben, amely kormánydöntés birtokában hivatalosan jelezte az ESA-nak - ez év elején -, hogy szeretnénk megkezdeni a csatlakozási tárgyalásokat.

Számunkra ezek az űrpolitikai sikerek is nagyon fontosak, de a szakmai munka területén is be tudok számolni nagyon friss sikerekről. Az ESA az év elején hirdette meg elsősorban - de nem kizárólag - az EU-10 és az EU-tagjelölt országok kutatói és mérnökei számára az úgynevezett [SURE-programot](#) (International Space Station: a Unique REsearch Infrastructure). Ennek keretében a sikeres pályázók az EU anyagi támogatásával kísérleteket küldhetnek a Nemzetközi Űrállomásra. Magyarországnak csak a kísérleti berendezés előállítását kell finanszíroznia, az ISS-re szállításról az ESA gondoskodik - ennek a költségét vállalja át az EU VI. keretprogramja. Nos, előzetes információk szerint Magyarországról és Romániából 9-9 pályázat érkezett, a bolgárok hatot, a csehek hármát nyújtottak be, míg további két új EU-tagállamból és három ESA-tagországból 1-1 témával pályáztak. A pályázatok kiértékelését szeptemberre ígérik, akkor majd meglátjuk, milyen sikeresek valójában a magyarok.

Mikorra várható hazánk ESA-csatlakozása?

Mint egy korábbi kérdésre válaszolva említettem, ez év elején hivatalosan bejelentettük csatlakozási szándékunkat az ESA főigazgatójának. Mindkét fél kijelölte a tárgyalóküldöttségeket, a kormányváltás miatt azonban itt részünkről korrekciókra lesz szükség. Mindamellet az ESA készen áll a tárgyalások azonnali megkezdésére. Ez azonban hosszú folyamat, legjobb esetben 2008-2009 körül realizálódhat a tagság. Ez azért lenne kedvező, mert a 2003-ban 5 évre megkötött PECS-egyezmény éppen ekkor jár le, így annak meghosszabbítása helyett akkor beléphetnénk az ESA-ba.

Miként segíti a Magyar Űrkutatási Iroda a hazai cégek és szervezetek ürtevékenységét?

Pályázati rendszert működtetünk, amelynek keretében az arra legérdemesebb kutatási és fejlesztési témákat támogatni tudjuk. Természetesen az ESA vagy az EU programjaiban finanszírozható témákat innen egyre határozottabban kizárjuk. Emellett ápoljuk a magyar űrkutatás nemzetközi kapcsolatait, például, hogy eredeti témánknál maradjunk, képviseljük Magyarországot az ENSZ-ben, előkészítjük a nemzetközi egyezményeket és gondoskodunk a megfelelő végrehajtásokról. Támogatjuk az űrkutatás oktatását, népszerűsítését. Rendszeresen kiadjuk magyar és angol nyelven a magyar űrkutatás tevékenységét bemutató évkönyvet. Jelenleg párhuzamosan adjuk közre az elektronikus és a papíralapú változatot, de a magyar kötet esetében bizonyosan nagyon hamar áttérünk a kizárólag elektronikus megjelenítésre. Közvetlen kapcsolatot tartunk az űrkutatási intézményekkel, és [honlapunkon](#) keresztül rendszeresen tájékoztatjuk az érdeklődőket a fontosabb nemzetközi pályázati lehetőségekről.

Mennyiben változik a MŰI tevékenysége azzal, hogy megszűnt az IHM?

Ma még erről semmit sem tudok mondani. Jó lenne, ha az új kormány is úgy ítélné meg, hogy Magyarországnak szüksége van a korszerű technológiákhoz való hozzáférésre, ezek alkalmazására, és természetesen a nemzetközi együttműködés koordinálására ezen a területen, vagyis mindarra a munkára, amelyet a Magyar Űrkutatási Iroda az eddigiekben is végzett. Erre a kérdésre azonban talán néhány hét vagy hónap múlva lenne érdemes visszatérni.

Mennyi ideig lesz Ön az alelnök?

Megtisztelő megbízatásom két évre szól, vagyis lényegében az idejű és a jövő évi ülésre. A Bizottság a fenti időszakra a nyugat-európai régió javaslata alapján Gérard Brachet-t (Franciaország) választotta elnökévé. A Világűrbizottság második alelnöke pedig Paul R. Tiendrebeogo (Burkina Faso) lett. A 2008. évi ülés kezdetén kerül majd sor az új tisztségviselők megválasztására és hivatalba lépésére. Akkor adom át helyemet az ázsiai régió jelöltjének, akinek a személyét illetően azonban eddig még nem született megegyezés.

Tájékoztatói lehetőségek

Both Előd elmondta: azok a cégek, szervezetek, akiket érdekelne a részvétel az űrtevékenységben, de még járatlanok benne, próbáljanak meg időről időre tájékozódni a fent említett programok pályázati lehetőségeiről, és alakítsanak ki olyan partneri viszonyt más országokban működő cégekkel, kutatóintézetekkel, hogy közösen a siker reményében indulhassanak a leginkább testhezálló pályázatokon.

Az említett GMES-program általános ismertetését a <http://www.gmes.info/> honlapon találják, a pályázati lehetőségekről pedig a <http://cordis.europa.eu/en/home.html> vagy a <http://cordis.europa.eu/fp6> és http://publications.europa.eu/cordis/bfb81f0a-983a-a7a5-a1f883c55a62bb53_hu.html honlapokon tájékozódhatnak. Az EU-ESA Galileo programjáról a <http://www.esa.int/esaNA/galileo.html> és a <http://www.galileoju.com> honlapok nyújtanak felvilágosítást. A Európai Űrügynökség működéséről, programjairól a <http://www.esa.int> honlap tájékoztat, a SURE-program ezen belül a <http://spaceflight.esa.int/sure> címen található.

Elsősorban a csúcstechnológiájú ipari együttműködésre képes cégek számára lehetnek érdekesek az ESA távlati műszaki fejlesztési elképzeléseivel foglalkozó oldalai:

<http://estp.esa.int/exp/E10547.php> és a <http://estp.esa.int/exp/E10430.php>, ezekhez PECS-tagságunk jogán immár a magyar cégek is hozzáférhetnek. Végül, de nem utolsósorban mindezen pályázati lehetőségekről a [Magyar Űrkutatási Iroda honlapján](#) is rendszeresen tájékoztatást nyújtanak.

Pedagógusoknak a már említett iskolai űratlaszt ajánlják, de tanítványaikkal együtt bekapcsolódhatnak az [ESA EduSpace programjába](#). Az általános és középiskolás diákok évről évre a Magyar Asztronautikai Társaság esszépályázatán vehetnek részt. Egyetemistáknak és fiatal diplomásoknak az ESA oktatási programjait ajánlják a <http://www.esa.int/esaED/index.html> címen, míg a kisebbek számára a <http://www.esa.int/esaKIDSen/> honlap információi lehetnek érdekesek. Az [origo] is beszámolt arról, hogy az ESA diák parabolarepülési pályázatán idén először sikerrel szerepelt egy magyar csapat is, továbbá magyar egyetemisták részt vesznek az ESA egyetemi műholdjának megépítésében.

[origo]

A cikket az alábbi címen találja az [origo]-ban:

<http://origo.hu/tudomany/vilagur/20060622urkutatas.html>